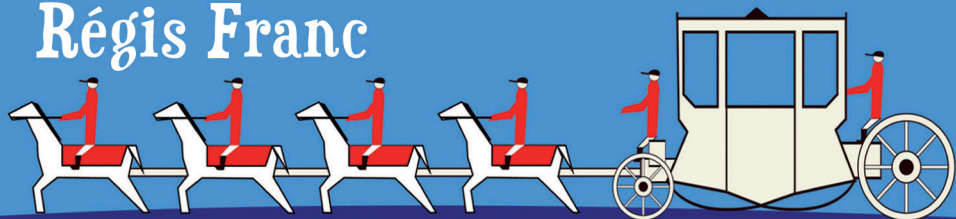
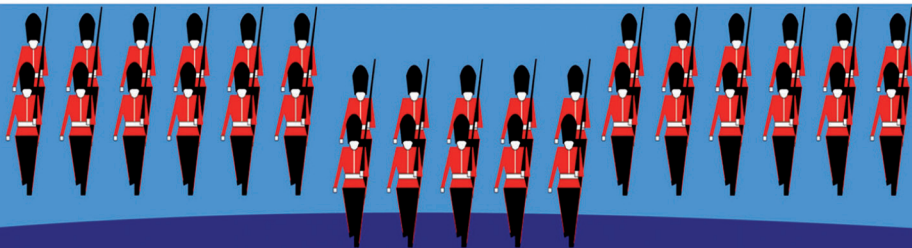

Régis Franc

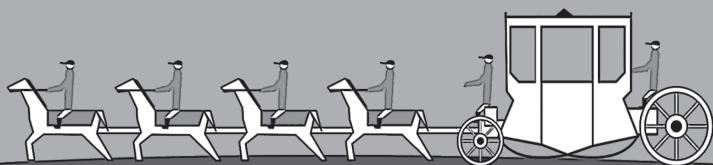

ZAJATEC LONDÝNA

Pohled na angličany francouzskými očima

MLADÁ FRONTA

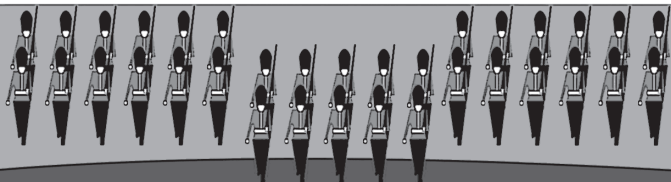

Régis Franc

ZAJATEC LONDÝNA

Pohled na Angličany francouzskýmá očima

MLADÁ FRONTA

Přeložila Lucie Šavlíková

Copyright © Librairie Arthème Fayard, 2012

Translation © Lucie Šavlíková, 2013

První, co se mi vybaví, je temný, roztřesený obraz. A už se začíná třást i divák, protože tuší blížící se přízrak. Zatím je ještě daleko, tam, na druhé straně mostu. Ale blíží se. Na co fňukat nad poškrábanou páskou, tak ať, aspoň to má ten správný šmrnc, stačí se jen dívat pozorněji. Panečku, to je kvalitní němý film! Přes celé plátno se najednou rozsvítí mezeitulek: „A sotva přešel po mostě, přízraky mu vyrazily v ústrety.“

Protože teď budeme muset na druhou stranu.

Opustit Paříž, projet pod Lamanšským kanálem, s manželkou a dětmi, ale bez bagáže, bez knih, s holýma rukama... Jen si to zkuste a uvidíte, že přízraky vám pomalu, ale jistě vyrazí v ústrety. Kdo to podnikl, ví, že se odjezd neobejde bez nervů. Občas se vám taky zblázní paměť. Všechno, co se chystáte opustit, se vám usídlí někde v koutku hlavy, jako byste ve skutečnosti nikdy nikam odjet nechtěli, anebo jako byste odjížděli, co já vím, neradi?

To se těžko přiznává.

Londýn, o který se tady celou dobu jedná, udělá na francouzské návštěvníky vždycky dojem. Zejména na ty, co se jím jen mihnou. Rozplývají se, jako by je pozvala samotná krá-

lovna, a je předem jasné, že těch pár chvil, které strávili ve společnosti tvídu a zázvorových sušenek, dají při nejbližší příležitosti chudákům, co zůstali ve Francii, pěkně sežrat.

I když jde jen o drobný výlet, po návratu do vlasti se promění v cosi jako tajné zasvěcení. V uznané šuškáni: „Tady pán se vyzná v Londýně.“ V případě dámy nastane pozdvižení při vybalování jejích pokladů, protože považte, že tato pomazaná hlava, požehnaná bohy shoppingu, navštívila obchodní dům Harrod's. *Haroc*, chápete! To je lepší než zasvěcení, je to známka jejího vkusu. Šťastná to žena.

Ale proč zrovna Londýn? Brusel, jak každý ví, taky docela ujde. Je blíž než Londýn, kam se jede vlakem dvě hodiny. A dokonce se tam mluví francouzsky. Dokonalé. Až na to, že Belgie je sprátená země. Kdo stál proti nám v bitvě u Azincourtu? Belgičani to nebyli. Což mění celou situaci.

Paul McCartney taky není Belgičan.

A existuje ještě spousta dalších důvodů.

Na jeden z nich se často zapomíná: Francouzi jsou cestovatelé. Sám jsem toho živým důkazem.

Francouz je všude doma, všude zachovává svoje zvyky, způsob nazírání světa i svoje kvality. O nedostacích darmo mluvit – žádné nemá. Vezměte si kupříkladu Londýn: kromě Harrod's a jeho slavné *food hall* – kde plátek šunky stojí víc než jinde celé prase – v něm najdete i šťavnatou mízu daleké Francie, totiž Francouze, kteří už tu nějakou dobu žijí. Setkat se s „expaty“ je nádherný zážitek. Budou na sobě dělat uzle a předhánět se v oslňujících historkách, aby vám dokázali, jak je to tu *super* a jak jsou daleko od Paříže šťastní.

„Óóó!“ vydechnu.

Daleko od Paříže a šťastní? Daleko od Seiny a jejích romantických zákoutí? Daleko od toho sladkého města, kde sotva padne tma, všichni se napudrují, nalepí si na tváře místo mušky kudlanku a vyrazí do společnosti vyprávět kameňáky? Cože? *What?* To myslíš vážně, Vicky? *Are you kidding, Charlie?* Odjet z Paříže? Ne, ne, ani za nic. To je proti přírodě. *My darling, francouzský esprit, it's so unique!*

Expat s pobaveným úsměvem poslouchá vaše chabé námitky a myslí si svoje... *On* přece dobře ví, že Anglie je ráj na zemi. Postupem času zjistíte, že *on* také slouží britským stolovníkům jako chutný předkrm, nebo chcete-li aperitiv. Většinu času musí snášet místní hanebnosti, takže už se Angličanům podobá – nebo spíš tomu, jak si Angličany představuje. Žije skoro jako oni... Až by jednoho rozplakal. Už se necítí být doopravdy Francouzem. Jen si ho poslechněte: „Aj aj, ta naše nebohá Francie! Bať, bať... Pořád se stávkuje? A aut na předměstí hoří taky čím dál víc, ne? Určitě už víte, že Angličani valem prodávají statečky ve Francii, protože se blíží krach eura! Oni vám to na France Inter neřekli? Tam přece říkají všechno! Hele, a jsou pořád v televizi ty francouzský moderátoři? Pěkný trapáci, co?“ Začne předvádět telefon. „*Telefon: Crr, crr! Trapný francouzský moderátor:* Tak z režie mi právě sdělili, že spojení s Kábulem nebude možné... V BBC News by se tohle nikdy nestalo,“ prohlásí expat. Ale, ale. Náš expat nezná slitování. Vysmívá se. Určitě proto, že čte Murdochovy plátky. Nebo že by se příliš stýkal s domorodci? ... Ticho. Je to tak? Ano? Nebo ne? ... Ticho. A jéje. Že bych řal do živého?

„No, chcete vědět, jestli se stýkáme s Angličany? Vlastně ani ne, oni... oni k sobě moc nikoho nezvou. Vid', Brigitte, kolikrát nás za těch dvacet let, co jsme v Londýně, pozvali John-Lennonovi na návštěvu?“ A Brigitte, až doteď sebestíká a usměvavá, zavravorá a zhroutí se v slzách na pohovku nastlanou vyšívanými polštářky. Pravda vychází na povrch. *Nikdy!* Angličani nikdy nezvou nikoho na návštěvu, je to, je to... Jak to jenom říct? Prostě to nemají v nátuře. Neexistuje, aby jim někdo vkročil do domu.

Jak smutné.

Expat je náhle krotký jako beránek. V zemi červených cihel se naučil přijímat rány osudu. A s úsměvem. Mno, takže to by stačilo, hezky si otřeme oči a vysmrkáme se. „*Well,*“ ozve se Brigitte, „jsem přecitlivělá jako nějaká Francouzka, *sorry.*“ Jak vidíte, k Angličance už nemá daleko.

A vlak vjel pod mořskou hladinu...

Nikoho nenapadlo tunel osvětit, jako byly kdysi osvětlené tunely v metru, kde mohl člověk číst na zdech reklamu na víno *Dubo, Dubon, Dubonnet*. Takže míříme do Anglie černočerným podzemím a v mdlém osvětlení vagonu, jaké dokážou vyrobit jen francouzské dráhy, si prohlížíme tváře okolo nás. A hned nás napadá, že Francouze pozná člověk na sto honů. Mým dětem dělají starosti ty tuny slané vody, kterou mají nad hlavou, zatímco Angličanům dělá těžkou hlavu avizované uzavření baru, kde pořád ještě chybí božská pípa. Rozhodně ovšem nemám v úmyslu začít tuto knihu pojednáním o tom, že místní domorodci pijí jako duha. Bylo by

to neomalené, protože jsem sotva přijel, navíc mě sem nikdo nezval a koneckonců znalci anglických poměrů mě ujistili: „Tobě se tam bude líbit.“ Bude se mi tu líbit.

... A vlak se vynořuje uprostřed anglického venkova.

Sbohem, pikardské pláne zvoucí k plenění! Sbohem, neko-
nečná obloho! Sbohem, rovinatá země, po které si to Eurostar
(od nynějška vyslovováno Jůrostár), chloubá francouzského
průmyslu, supěl rychlostí tři tisíce kilometrů za hodinu. S tím
je konec. Basta. Tady je všechno jinak. Nové kolejnice a tratě
ještě nikdo nenavrhl, to přijde později, takže zatím se používá
stará anglická železniční síť – *temporarily* neboli dočasně. Tohle
slovo ještě uslyším, protože anglická dočasnost je vymyšlená
tak, že trvá věky. Anglický venkov vypadá z vlaku úchvatně.
Zeleně. Trošičku „vyšuftně“. Jako by byl ručně vyšíváný. Ma-
ličké pozemky, maličké živé plůtky, kopečky, cestičky, tuťutu.
Zkrátka venek je přizpůsobený vnitřku. Aby byl útulný. A ty
farmy! Ty anglické farmy! Na hony vzdálené francouzským
„agrokombinátům“, které používají monstrózní stroje schopné
zamořit pesticidy tisíce kilometrů čtverečních. Anglická farma
má lidské rozměry, ačkoli lidskosti jí vlastně valem ubývá od té
doby, kdy se Maggie Thatcherová během své nezapomenu-
telné vlády rozhodla, že s vidláky se mazat nebude. Nejdřív jim
nadrobila masokostní moučka a pak jim zavařil ještě Chirac, mi-
lovník zemědělských výstav, když odmítl kupovat jejich maso.

A vlak se vleče. Louka, plot, louka, plot...

Mnohem později, když už se šineme hlemýžďím tempem, se před námi objeví první předměstí Londýna, města, kde budeme odteď bydlet.

Nejdřív je to řada identických, chudých domečků pro panenky, vybavených směrem k trati miniaturními zahrádkami s čímsi jako trávník a s basketbalovým košem, použitým pouze to jediné slavné odpoledne, kdy byl zakoupen. Je vidět, že sem nikdo moc nechodí. Že se tu celoročně válí kola mladších dětí. A kyblíčky. V den našeho příjezdu na nich bylo prázdné. Hraje se fotbal. A posléze se město začíná rozrůstat. Budovy jsou o něco vyšší, úzké a střídají je různé fabriky a pákistánská skladiště. Pokud jde o „obytné“ domy, tady už je na průčelích otočených do ulice vidět snaha: portály a sloupky s ozdobnými hlavicemi. Vkusné. Brzy si člověk všimne zdejší nekontrolovatelné záliby v červených cihlách. Anglie, to jsou miliony cihel trpělivě naskládaných jedna na druhou. A Angličané zřejmě pracovitý, pokorný národ, který tráví veškerý svůj čas stavěním cihlových zdí.

Moje děti nevěří svým očím.

V době našeho příjezdu se vystupovalo na nádraží Waterloo Station. Při průchodu nádražní halou jste narazili na stánky s tunami nejrozličnějších bonbonů, doughnutů, čipsů – tedy základů zdejší stravy – a tisku. Sem tam nějaká ta kniha. Mé bystré oko mezi nimi zaregistrovalo pultík celý věnovaný bestselleru, který sepsal jeden Angličan žijící v Paříži: *Merde! Rok v Paříži*. Jde o humorný deník nešťastného *Monsieur Anglais*, který se nedokáže vyhybat psím výkalům

na chodníku a k Francouzům (živým bytostem, jež klade na vývojovém stupni těsně nad hovínka pařížských psů) je nanejvýš shovívavý. A tak jsem s nostalgickou vzpomínkou na Paříž a s touhou stát se správným ostrovanem zběžně mrkl na podrážky. Člověk nikdy neví. „Jen počkej,“ ujišťovali mě přátelé, „bude se ti tam líbit.“

Jeden z nich, můj starý dobrý přítel Éric, který dnes žije v Paříži, se v Angličanech dobře vyzná, protože si užíval v Londýně za časů Beatles a dodnes na jejich zemi vzpomíná s dojetím. Podle něj má Angličan nad Francouzem ve všech ohledech navrch. On sám Francouze nesnáší, i tu jejich nadutost, namyšlenost, pozérství a hlavně prý nespolehlivost, protože tímhle přídomkem nás Angličani častují nejvíc. Jsme nespolehliví. A arogantní.

Takže by sis měl dát pauzu s kritikou, varoval mě Éric, jinak budeš za arogantního Frantíka.

Slibuju, že udělám, co bude v mých silách. A dodávám, že moje schopnost nad něčím se rozplývat je nekonečná. Takže: hlavně PO-ZI-TIV-NĚ. Dobrá, dobrá.

Sotva jsme v taxíku přejeli Westminsterský most, pokochali se kamennou krajkou Parlamentu i naivně moderní okázalostí budovy naproti, už mi vyšel v ústrety první přízrak.

Bylo mi tehdy patnáct.

Bylo léto. Otec mě zaměstnal na stavbě ve snaze dát mi okusit krásy dělnického života. Bydleli jsme na jihu Francie,

odkud byly za jasného počasí vidět hory u španělských hranic. Takže vedro k zalknutí. Zedníci byli chudí chlapi, imigranti, kteří přišli pěšky z hlubokého andaluského venkova. O slunci věděli svoje. Já dělal „přidavače“ Josému Martinezovi. Což v praxi znamenalo, že jsem mu chodil do krámků pro chlazené pivo. „A pět je deset,“ odpočítával jsem mu do dlaně zbytek mincí. Lezl jsem dolů z lešení pro spadlé nářadí. Nosil jsem nahoru pytle s vápnem. A poslouchal jsem, jak zpívá ty svoje nekonečné andaluské romance. Naučil jsem se kastilsky. Pohled ze střechy domu na vinici táhnoucí se, kam až oko dohlédne, byl nezapomenutelný, ikdyž slunce páliło jako rozžhavené olovo. José byl prostý chlapík. Jednou v neděli se hodil do gala a jel na nádraží do Narbonne naproti matce, která po smrti svého manžela už nedokázala žít na jihu Andalusie sama. Neuměla číst ani psát, a tak požádala sousedku, aby jejímu synovi poslala krátký vzkaz: *Přijedu dvacátého. Podepsána vdova Ramon Martinezová.* Takže v neděli. Jela do Francie kvůli němu, aby se o něj postarala, protože José ve svých třiačtyřiceti letech ještě neměl manželku. Dával přednost štětkám z Béziers. Andalusaní jsou dost praktičtí, *como no?*

Remedios Martinez y Colchon – původem z Estepony v provincii Cádiz – vystoupila z vlaku a já na ni čekal. Patřila do té kategorie žen, co neměly v životě na růžích ustláno. Ostřý ptačí podobaný nos, husté obočí zakrývající nízké čelo, třicet kilo kostí a ani gram tuku, od hlavy až k patě celá v černém, s nepřátelským pohledem. Ta asi moc často sevillanu netancovala. Z nádraží zamířila rovnou k autu a posadila se dozadu, protože tam je prý „místo pro ženy“. Zírala mi na zá-

tylek jako upír Nosferatu. Otáčel jsem se k ní, nutil se do úsměvu a opakoval: „Je to za těmi kopci, paní Martinezová.“ Tenkrát v létě jsem ji moc nechápal, ale dnes už rozumím: opustila přece rodnou zemi. Byla vyřízená. Vdova Martinezová dobře věděla, že ji nečeká žádná procházka růžovým sadem. Ale mlčela jako hrob.

Jinak řečeno, ode dne, kdy jsme přejeli Westminsterský most, mě občas přízrak staré venkovanky dohoní. Vdova Martinezová, to jsem já.

Ubytovala se se synem v klidné uličce v západní části vesnice. José byl rád. A jeho matka? Bůh ví. Trvalo jí týdny, než vyšla z domu, ale jednou v neděli konečně vkročila na ulici zavěšená do svého zednického synka. José znal všechny sousední rodiny, zdravil se s nimi, vyptával se, jak se daří těm a těm, zatímco matka se ho držela jako klíště a zarytě mlčela. Odmítala mluvit, i když ji někdo oslovil. José jako hodný hoch odpovídal za ni: „Vy odpustila, ona moc nerozuměla.“ Co mě čekalo v Londýně, se od téhle tragédie příliš nelišilo.

Rok po svém příjezdu vdova Martinezová sebrala veškerou odvalu a vyrazila ven sama. Prošla ulicí, zabočila na avenue Léonie Chanartové, hrdinky vinařské revolty z roku 1907, a došla až k Souleyanovu pekařství „U dobrého okcitánského chleba“. Vešla dovnitř. Rirette Souleyanová, s moučnou pletí, ověšená šperky jako správná pekařka, ji hned poznala, ačkoli ji nikdy předtím neviděla. Ta disneyovská čarodějnic-

ce, která byla sama vyděšená, jí nahnala strach, ale Rirette se rozhodla dělat jakoby nic, věnovala jí široký úsměv a zeptala se: „Co si dáte, madam Martinezová?“ Tvrdit, že v hlavě té nebohé stařeny to vřelo jako v sopce, je slabé slovo. Zaváhala a po dlouhém tichu, kdy to vypadalo, že na místě umře, zmizí a zanechá po sobě jen hromádku zlostného popela, zaskřehotala hlasem papouška Johna Silvera: „Šleba!“ Bezpochyby měla na mysli chléb. Jakmile ji obsloužili, vzala nohy na ramena.

Bylo to pro ni obrovské vítězství, konečně promluvila jazykem barbarů. Když si na ni vzpomenu, derou se mi slzy do očí.

„Cože? Vy se stěhujete do Londýna a neumíte slovo anglicky? Brigitte! Pojd' si to poslechnout! To je neuvěřitelné! Pamatuješ na toho chlápka, co kreslil vtipy do *Elle*, jak ses jim vždycky tak smála? Tak on vůbec neumí anglicky. Tedy, příteli, já žasnu! Angličtina se řekněme od poloviny dvacátého století stala tím, čím *byla latina ve středověku!*“ – tuhle frázi zbožňuju, kdo ji vymyslel, zasloužil by metál. „Vždyť žijete v Paříži, v mezinárodní metropoli. Copak se tam snad nemluví anglicky?

Neslýchané!“

I am so sorry.

Vypadám jako idiot. Na svou obranu bych rád řekl, že jsem se narodil v dolním Languedocu, v srdci francouzského jihu prodchnutého vlivem španělské civilizace. Pocházím z dělnického prostředí a každá společenská vrstva měla ohledně výuky

jazyků svoje zvyklosti. Anglicky se učily jen děti velkostatkářů a vyšší buržoazie. Já jsem se učil španělsky, a moc rád, abych mohl mluvit se sobě rovnými.

A ještě musím podotknout jednu důležitou věc, totiž že než jsem nastoupil na druhý stupeň, moje sestřenice Plume, se kterou jsem vyrůstal a do níž jsem byl zamilovaný, si mě s chutí dobírala, protože jako dívka předurčená k tomu stát se městskou paničkou se angličtinu na rozdíl ode mě učila. Pobízela mě: „Zpívá se mnou: *It's been a hard day's night and I've been working like a dog*. Tak dělá, netvař se jako blbec.“ A já opakoval a komolil a ona se smála. Měla ze mě bžundu. „To je oslisko! To je oslisko!“ Byl jsem rudý až za ušima a slintal vzrušením. Jak rád bych si sáhl na ty její velké melouny. „Depa, na to zapomeň, pako, nedáš dohromady dvě slova anglicky. Si upad, ne, já budu spát s Bítlsákama, a eště si budu moct vybírat! Hej! Ruce přeč, nebo dostaneš na budku!“ Tak taková byla moje sestřenice. Co dodat? Snad jen že díky nebo kvůli ní mi tenhle posvátný jazyk zůstal navždy utajen. Neměl jsem na to...

Před odjezdem do Londýna navrhla V. (to je moje žena) (narodila se tu) (ale není úplně Angličanka), abychom zapsali děti do anglické školy.

Po zralé úvaze jsme to zavrhli. Což vysvětluje, proč jsme se nakonec usadili v Kensingtonu. Jinak řečeno ve francouzské čtvrti. Blízko francouzského lycea. Což nám záhy několik expatů hezky vyčetlo. „Cože? Vy taky? Ve francouzské čtvrti? Vážně? Brr, vždyť jsou tam samí Francouzi! To je otrava, ne?“

Tak takové řeči jsou skutečná lahůdka. „Tam nechod, tam jsou jenom Francouzi“ je lepší než kaviár, argentinský steak a křepelčí vejčička dohromady. Jako by se snad Francouzi, kteří na sebe neustále zahlížejí, Francouzi tak chtiví slepého rovnostářství, ale zároveň zavilí individualisti, jako by se v zahraničí nějak družili. Nikdy. Oni rozhodně ne. V žádném případě. Na to se moc nesnáší. Pokud Francouz potká v ulicích Kensingtonu jiného Francouze, bručí si pod vousy: „To je nuda. Všude samá francouzština.“ Milé, že?

Kvůli hledání bytu jsme se přilepili na paty jednomu mladému *estate employee*. Na hlavě měl číro a oblek s kravatou nosil asi tak nenuceně jako přístavní dělník z Liverpoolu na pohřbu šéfa odborů. Tvrdil, že nám našel přesně to, co hledáme. Zavzvonil u dveří. Přišla nám otevřít majitelka a pustila nás dál. Prý se chystá z bytu brzy odejít. Byla to vysoká, hubená lady. „Přístavák“ si s ní vyměnil zdvořilostní formulky a prohlídka mohla začít. Manželka mě pobídla: „Jdi napřed.“ A dáma si znechuceně povzdechla: „*Oh, French...*“ Byt jsme měli prohlédnutý rychle. Nestál ani za zlámanou grešli, jaké však bylo naše překvapení, když se ke konci návštěvy ukázalo, že madam je Francouzka a vrací se do vlasti. To její „*Oh, French*“ bylo tím pádem ihned rozkošné. Málem jsem ji urazil.

Tak, konečně máme střechu nad hlavou. Dům. Velmi anglický. V přízemí je chodba, pracovna velikosti krabice od bot, obýváko-kuchyň. Schody. V patře etrusko-indicko-renesančně-goticky přelácaný salon. A zase schody. Pokoje ve-

likosti krabice od bot. Schody. Podkroví. A v něm *master's bedroom*. Výška stropu metr sedmdesát. Budeme spát pod stanem. A za pěkný majlant. Není to vyloženě ošklivé, je to nezařaditelné. Nejlepší, co bylo k sehnání. V téhle zemi se zřejmě nejdřív staví schody a ve zbytku kolem se to nějak *temporarily* zařídí.

Samozřejmě z červených cihel.

Podle našeho *estate employee* – pošeptal nám to do ucha – je majitelka pravá anglická princezna. Baroness Bee von Kouglow. Máme to ale štěstí. Teď se k nám chystá na návštěvu. Už vytahujeme červenomodrobílé praporky. Ve skutečnosti se baronka chce jen přesvědčit, jestli ti Francouzi nevypadají, že by kradli rodinné stříbro. Moje dobře vychovaná žena mi radí, abych nezůstával v tričku. Její Vznešenost dorazí každou chvíli. Vysvětlujeme dětem, že dokud bude Její Nádhernost v domě, mají nárok nehádat se kvůli každé blbosti a ideální bylo, kdyby cukrovaly jako dvě miloučké hrdličky.

Hodil jsem na sebe košili.

Zazvonil zvonek. Už je tady.

Baroness Bee je vysoká, a špinavě blond. Na sobě má broskvový kostýmek od Chanela a k tomu tenisky. Je jí kolem třiceti, ale vypadá na víc. To ten Chanel, určitě. Mezi sukni a adidasami čouhá pár vyzáblých, nicméně opálených nohou, které dost kontrastují s vlasy vyfoukanými ve stylu Jackie Kennedyové. Účes poměrně vachrlatý, nicméně docela sexy; jako kdyby si na hlavu nasadila montgolfiéru, která